

998.

Na osnovu člana 23 stav 2 Zakona o bibliotečkoj djelatnosti ("Službeni list CG", broj 49/10), na prijedlog javne ustanove Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Ministarstvo kulture, donijelo je

**PRAVILNIK
O NACIONALNIM STANDARDIMA I STRUČNIM UPUTSTVIMA ZA OBRADU
BIBLIOTEČKE GRAĐE**

Član 1

Obrada bibliotečke građe vrši se u skladu sa nacionalnim standardima i stručnim uputstvima propisanim ovim pravilnikom.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumjevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Jedinica bibliotečke građe (izvor) označava dokument, skup dokumenata ili dio dokumenta na bilo kom mediju ili kombinaciji medija, fizički ili online dostupan, koji predstavlja osnov za poseban bibliografski opis.

Član 4

Jedinica bibliotečke građe, zavisno od pojavnog oblika i načina izdavanja, obrađuje se primjenom sljedećih standarda:

1) kataloška obrada prema međunarodnim standardima za bibliografski opis ISBD (International

Standard Bibliographic Description) i uputstava za njihovu primjenu i to:

- Međunarodni standard za bibliografski opis ISBD (G) – Opšti;
- Međunarodni standard za bibliografski opis monografskih publikacija – ISBD (M) odnosi se na monografske publikacije (izvor) koje su izdate poslije 1801. godine. Monografska publikacija je djelo objavljeno u jednom ili više svezaka čiji je opseg unaprijed utvrđen i ograničen. Za monografske publikacije koje se sastoje od više fizički odvojenih djelova izrađuje se jedan bibliografski opis ili više ako pojedini djelovi imaju svoje sopstvene naslove ili podatke o odgovornosti;

- Međunarodni standard za bibliografski opis serijskih publikacija i drugih kontinuiranih izvora – ISBD (CR) se odnosi na bibliografske izvore koji se izdaju tokom vremena, bez unaprijed utvrđenog završetka i one izvore koji se izdaju u uzastopnim sveskama ili tomovima koji imaju svoju numeraciju. Kontinuirani izvori uključuju: serijske publikacije koje mogu biti štampane i elektronske, i tekuće integrativne izvore. Serijske publikacije obuhvataju: časopise, novine, magazine, godišnjake, zbornike (univerziteta, društava, instituta, akademija, osim zbornika radova sa manifestacija), kalendare, adresare, izvještaje, statističke godišnjake, preglede predavanja univerziteta i fakulteta, stenografske bilješke, elektronske časopise. Tekući integrativni izvor je bibliografski izvor koji se dopunjava ili mijenja pomoću datoteka koje se integrišu u cjelinu publikacije. U tekuće integrativne izvore spadaju: publikacije koje se dopunjavaju nevezanim listovima, web prezentacije, baze podataka;

- Međunarodni standard za bibliografski opis neknjižne građe – ISBD (NBM) odnosi se na neknjižnu građu (video snimak, video projekcije, film, mikrofilm, hologram, grafička građa u vidu plakata, razglednica, litografija, slagalica i dr.);

- Međunarodni standard za bibliografski opis kartografskog materijala – ISBD (CM) odnosi se na građu koja djelimično ili u cjelini predstavlja Zemlju ili neko nebesko tijelo u bilo kojem razmjeru kao što su: dvodimenzionalne ili trodimenzionalne geografske karte i planovi, aeronautičke, navigacijske i karte neba, globusi, atlas i sl.;

- Međunarodni standard za bibliografski opis stare i rijetke knjige – ISBD (A) se odnosi na monografske publikacije koje su izdate prije 1801. godine;

- Međunarodni standard za bibliografski opis elektronskih izvora - ISBD (ER) propisuje uslove za opis građe koja zahtijeva računar ili periferni računarski uređaj, a odnosi se na izvore kojima se pristupa lokalno ili daljinski. Lokalni pristup podrazumijeva mogućnost opisa fizičkog nosioca (disk, kasete), dok daljinski podrazumijeva pristup elektronskim izvorima putem mreže;

- Međunarodni standard za bibliografski opis štampanih muzikalija – ISBD (PM), odnosi se na objavljene notne zapise;

- Međunarodni standard za bibliografski opis sastavnih djelova (komponentni djelovi) - ISBD (CP) je namijenjen za opis članaka objavljenih u okviru monografskih i serijskih publikacija, zvučnih zapisa, kartografske građe, muzikalija i drugih nesamostalno objavljenih djela, snimaka, djelova;

2) stručna klasifikacija građe prema pravilima Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) ;

3) predmetna klasifikacija građe prema važećim međunarodnim standardima: JUS A.C1.201 (1988), ISO 5963 (1985). Dokumentacija – Metodi za analiziranje dokumenata, određivanje njihove sadržine i izbor indeksnih termina, JUS/ISO 2788 (1974).

Dokumentacija - Uputstva za uspostavljanje i razvoj jednojezičkih tezaurusa, odnosno prevodi ovih standarda kao i priručnik;

4) jedinstvenog formata za unos i razmjenu podataka, odnosno priručnika (Univerzalni mašinski čitljiv format UNIMARC) - Priručnik za UNIMARC: bibliografski format / COMARC/B format za bibliografske podatke u sistemu COBISS, a zasnovan na UNIMARC-u; COMARC/H format za podatke o stanju fonda, uvažava standard ANSI Z39.44:1986 I ISO 10324:1997; COMARC/A format za normativne podatke, zasnovan na formatu UNIMARC/A.

Član 5

Bibliotečka građa se obrađuje u cilju izrade kataloga ili baza podataka, prema odgovarajućem standardu iz člana 4 ovog pravilnika.

Član 6

Izradom kataloga odnosno baza podataka omogućava se korisniku:

1) pronalaženje bibliografske jedinice;

2) pronalaženje svih bibliografskih jedinica koje predstavljaju:

- bibliografske jedinice koje pripadaju istom djelu;

- bibliografske jedinice određene osobe, porodice ili kolektivnog tijela;

- bibliografske jedinice o određenom predmetu;

- bibliografske jedinice definisane drugim kriterijumima (kao što su jezik, zemlja izdanja, godina izdanja, vrsta sadržaja, vrsta fizičkog nosioca itd.) koji služe za dalje ograničavanje rezultata pretraživanja.

Član 7

Biblioteke izrađuju i održavaju lisni i/ili elektronski katalog.

Član 8

Lisni katalog može biti alfabetski (azbučni i/ili abecedni), stručni i predmetni, a čine ga kataloške jedinice koje se izrađuju na kataloškom listiću međunarodnog formata 12,5 x 7,5 cm.

Kataloška jedinica iz stava 1 ovog člana sadrži odrednicu i bibliografski opis.

Član 9

Odrednica je ime, naziv ili kod pod kojim će se naći bibliografska jedinica i služi za pronalaženje bibliografskih jedinica u sistemu kataloga.

Odrednice u alfabetskom (azbučnom i/ili abecednom) katalogu za monografske publikacije su: individualna, kolektivna, stvarna i formalna.

Za serijske publikacije odrednice su: stvarne ili kolektivne.

Odrednice za neknižnu i drugu bibliotečku građu su: individualna, kolektivna i stvarna.

Odrednica u stručnom katalogu je kod, odnosno stručna oznaka izražena UDK brojem.

Odrednica u predmetnom katalogu je riječ ili izraz koji u najkraćoj i najobuhvatnijoj formi izražava predmet djela (npr. ime osobe, porodice, kolektivnog tijela, mjesta, događaja, pojama i sl.) izražen na jeziku i pismu biblioteke.

Član 10

Bibliografski opis je skup podataka koji identifikuje bibliografsku jedinicu.

Bibliografski opis u alfabetskom, stručnom i predmetnom katalogu sadrži sljedeća područja:

I Stvarni naslov i podaci o odgovornosti. – II Izdanje. – III Numeracija. – IV Impresum. – V Materijalni opis. – VI Izdavačka cjelina. – VII Napomene. – VIII Međunarodni standardni broj (ISBN, ISSN...).

Područja iz stava 2 ovog člana sadrže više elemenata.

Područjima iz stava 2 ovog člana, izuzev prvom prethodi tačka, razmak, crta, razmak (. -).

Sistem simbola, elementi područja i izvori za opis bibliotečke građe su navedeni u odgovarajućim ISBD-ovima.

Član 11

U alfabetskom (azbučnom i/ili abecednom) i predmetnom katalogu, kataloške jedinice se ređaju azbučnim, odnosno abecednim redom odrednice, a u stručnom katalogu kataloške jedinice se ređaju prema oznakama UDK.

Član 12

Elektronski katalog izrađuje se kao jedinstveni katalog i funkcionalno zamjenjuje lisne kataloge.

Obrada, kodiranje i razmjena podataka u elektronskom katalogu se zasniva na relevantnim međunarodnim formatima za mašinsko čitljive zapise.

Elektronski katalogi su javno dostupni katalogi (OPAC – Online Public Access Catalogue).

Član 13

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 01-2422

Cetinje, 27. septembra 2013. godine

Ministar,
prof. **Branislav Mićunović, s.r.**